

по відношенню до інших акторів міжнародної політики, а також пов'язані з ним права та повноваження. Таким чином, інтеграційні процеси не руйнують суверенітет, а лише змінюють ракурс його дослідження. Зважаючи на те, що державний суверенітет сьогодні має не лише територіальні, а й функціональні межі, відбувається перехід від дослідження владно-територіальних відносин до інституційно-правового положення держави у міжнародних відносинах.

ЛІТЕРАТУРА

- Бордачев Тимофей “Суверенитет и интеграция”, URL: http://www.globalaffairs.ru/number/n_8142 (дата звернення 2.11.2018)
- Шляхтун, П. П. 2005. *Конституційне право: словник термінів*, Київ: Либідь.
- Антология мировой политической мысли: В 5 т. 1997. Т. 1. Зарубежная политическая мысль: истоки и эволюция.* Москва: Мысль.
- Бусыгина, И. М. 2005. “Европейский Союз: новые изменения концепции суверенитета”, *Политическая наука. Суверенитет в условиях глобализации. Опыт политий Запада и Востока*, № 4: 47-69.
- Wallace, W. 1999. “The Sharing of Sovereignty: The European Paradox”, *Political Studies*. V. 47. N 3: 503-521.
- Krasner Stephenon “Sovereignty, Failed States and International Regimes”, *Theory*

Talksavailable” 2008 URL: <http://www.theory-talks.org/2008/10/theory-talk-21.html> (дата звернення 1.12.2018)

Albi, A. 2008. “EU Enlargement and the Constitutions of Central and Eastern Europe”, Cambridge: Cambridge University Press.

Oršolić Dalessio, Tina. 2014. “The Issue of Sovereignty in an Ever-Closer Union”, *Croatian yearbook of European law and policy*, №10: 67-88.

Besson, S. 2004 “Sovereignty in Conflict” URL: <http://eiop.or.at/eiop/texte/2004-015a.htm> (дата звернення 2.11.2018)

Rittberger, Berthold “Pooled sovereignty” URL: <http://oxfordindex.oup.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100336931> (дата звернення 19.11.2018)

Договор о Европейском Союзе, Маастрихт, 7 февраля 1992 года URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029 (дата звернення 1.12.2018)

Krasner, Stephen D. 2004 “The Hole in the Whole: Sovereignty, Shared Sovereignty, and International Law” URL: <https://repository.law.umich.edu/mjil/vol25/iss4/15/> (дата звернення 2.11.2018)

Бресская, О., Китинг, М. 2011 “Европа Регионов? После эпохи национальных государств. Беседа с профессором Майклом Китингом”, *Перекрестки*, № 3-4: 9-12.

Bellamy, Richard. 2003. “Sovereignty, Post-Sovereignty and Pre-Sovereignty: Three Models of The State, Democracy and Rights Within the EU in Sovereignty in Transition”, *N. Walker, ed., Hartp.*: 167-190.

УДК 327.7 / 327.5

Ковальова Олександра Ігорівна

ст. викладач, к. політ.н.

Сумський державний

педагогічний університет ім. А.С.Макаренка,

вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002,

aleko308@yahoo.com;

<https://orcid.org/0000-0002-9887-7200>

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ АЛЬЯНСІВ У ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Відмова України від позаблокового статусу стала результатом усвідомлення нагальності пошуку більш ефективних засобів із захисту держави від зовнішньої агресії. Одним із основних таких засобів є інтеграція до потужних державних об'єднань, передусім, до європейських та євроатлантичних структур. Таким чином, наразі завдання з набуття членства в Європейських Співтовариствах та Організації Північноатлантичного договору (НАТО) посідають чільне місце серед пріоритетів зовнішньої політики України. У процесі зростання взаємозалежності світу альянси поступово стають основною формою міжнародного співробітництва. Водночас вони все більше асоціюються з виникненням і поширенням воєн і конфліктів, а також із запобіганням ним. За складних умов міжнародних взаємодій, існування численних загроз для існування держави здійснення нею розважливої зовнішньої політики залежить від

адекватного розуміння її керівництвом природи співпраці і конфліктності у відносинах між державами. Тому є нагальним розширення і поглиблення знань щодо особливостей утворення і функціонування альянсів, та поведінки їхніх учасників у процесі контактів між ними. Концепт альянсів займає центральне місце в теорії міжнародних відносин, оскільки альянси можуть розглядатися як засоби реалізації зовнішньої політики держави, і водночас як наочні індикатори виконання державами взаємних зобов'язань. Розглянуто ключові теоретичні доробки з концептуалізації міжнародних альянсів як однієї з головних форм міждержавного співробітництва. Наведено основні наукові праці з проблематики альянсів та розкрито особливості періодів дослідження альянсів у політичній науці – під час та після закінчення «холодної війни». Охарактеризовано найбільш вживані підходи до визначення альянсів у теорії міжнародних відносин, а також найбільш поширені типології альянсів.

Ключові слова: альянс, політичний реалізм, теорія «балансу влади», теорія «балансу загроз»

Ковалева Александра Игоревна

ст. преподаватель, к. полит.н.
Сумской государственной
педагогический университет им. А.С. Макаренко,
ул. Роменская, 87, г.Сумы, 40002,
aleko308@yahoo.com;
<https://orcid.org/0000-0002-9887-7200>

КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ АЛИАНСОВ В ТЕОРИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Отказ Украины от внеблокового статуса стал результатом осознания безотлагательности поиска более эффективных средств защиты государства от внешней агрессии. Одним из основных таких средств является интеграция в мощные государственные объединения, прежде всего, в европейские и евроатлантические структуры. Таким образом, в настоящее время получение членства в Европейских Союзах и Организации Североатлантического договора (НАТО) является одной из приоритетных задач внешней политики Украины. В процессе возрастания взаимозависимости мира альянсы постепенно становятся основной формой международного сотрудничества. В то же время они все больше ассоциируются с возникновением и распространением войн и конфликтов, а также с их предотвращением. В сложных условиях международных взаимодействий, существования многочисленных угроз для существования государства осуществление им продуманной внешней политики зависит от адекватного понимания его руководством природы сотрудничества и конфликтности в отношениях между государствами. Поэтому является насущной потребностью расширение и углубление знаний об особенностях создания и функционирования альянсов, а также поведении их участников в процессе контактов между ними. Концепт альянсов занимает центральное место в теории международных отношений, поскольку альянсы могут рассматриваться как средства реализации внешней политики государства, и одновременно как наглядные индикаторы выполнения государствами взаимных обязательств. Рассмотрены ключевые теоретические наработки в области концептуализации международных альянсов как одной из главных форм межгосударственного сотрудничества. Приведены основные научные труды по проблематике альянсов, раскрыты особенности периодов исследования альянсов в политической науке – во время и после окончания «холодной войны». Охарактеризованы наиболее используемые в теории международных отношений подходы к определению альянсов, а также наиболее распространенные типологии альянсов.

Ключевые слова: альянс, политический реалізм, теория «баланса сил», теория «баланса угроз»

Oleksandra Kovalyova

Assistant professor, PhD in Political Science
Sumy State Pedagogical University
named after A. S. Makarenko,
Romenska Str., 87,
Sumy, 40002
aleko308@yahoo.com;
<https://orcid.org/0000-0002-9887-7200>

CONCEPTUALIZATION OF ALLIANCES IN INTERNATIONAL RELATIONS THEORY

Ukraine's decision to drop non-aligned status was done as the result of a growing understanding of an urgent need to find more effective means to protect the state from external aggression. One of the main means is integration into powerful intergovernmental institutions, primarily, to European and Euro-Atlantic ones. Thus, acquiring membership in the European Union and the North Atlantic Treaty Organization (NATO) is now among the priorities of Ukraine's foreign policy. In the process of growing global interdependence, alliances gradually become the main form of international cooperation. At the same time, they are increasingly associated with the emergence and spread of wars and conflicts, as well as their prevention. Under the difficult conditions of international interaction, numerous threats to the existence of state, the implementation of state's foresightful foreign policy depends on the adequacy of understanding of the nature of cooperation and conflict in relations between states by state's leadership. Therefore, it is vital to expand and deepen the knowledge about the peculiarities of the formation and functioning of alliances, and the behavior of their participants while contacting each other. The concept of alliances lies at the core of the theory of international relations, since alliances can be considered as a means of implementing the foreign policy of the state, and at the same time as vivid indicators for the implementation of mutual obligations by states. The article deals with the key theoretical contributions on conceptualization of the international alliances as one of the main forms of intergovernmental cooperation. The author provides a general overview of academic papers on alliance theory and uncover the main peculiarities of the periods of research on alliance in political science during and after the Cold War. The article discusses main approaches of the international relations theory to the definition of alliances, as well as the prevailing typologies of alliances.

Key words: *alliance, political realism, balance of power theory, balance of threat theory*

23 грудня 2014 року Верховна Рада України ухвалила рішення про відмову від позаблокового статусу, який виявився неефективним засобом захисту держави від зовнішньої агресії. Відтоді одним із пріоритетів національних інтересів України є інтеграція до євроатлантичного безпекового простору з метою набуття членства в Організації Північноатлантичного договору (НАТО). 10 березня 2018 р. НАТО визнало за Україною статус країни-аспіранта на шляху до приєднання до альянсу. В цьому контексті має особливу **актуальність** дослідження наявних у міжнародно-політичній світовій науці теоретичних доробків у сфері так званої «теорії альянсів» з метою поглиблення розуміння особливостей утворення та функціонування таких

державних об'єднань та характеру взаємодії між їхніми учасниками.

Метою статті є аналіз основних теоретичних напрацювань з питань утворення і функціонування міжнародних альянсів у політології міжнародних відносин.

У вітчизняній політичній науці приділяється недостатня увага теоретичним аспектам співробітництва у сфері безпеки. Однією з недостатньо досліджених форм такого співробітництва є міждержавні об'єднання – альянси. Натомість у зарубіжній політології міжнародних відносин альянси завжди були одним із основних об'єктів дослідження – як мінімум з трьох причин: (1) вони є однією з основних форм міждержавного співробітництва і, таким чином, яскравим проявом виконання державами взаємних зобов'язань; (2) альянси нерідко розглядаються як засоби

реалізації зовнішньої політики і навіть як преференції конкретної держави у її зовнішній політиці; (3) альянси зазвичай пов'язуються з розв'язуванням, поширенням воєн або міжнародних конфліктів або з запобіганням їхньому виникненню.

Слово «альянс» (фр. *alliance*) походить від французького дієслова «*aleier*» – «пов'язувати, комбінувати, поєднувати», корінням якого є латинське слово «*alligare*», котре, своєю чергою, є похідним від латинського «*ligare*», що може бути перекладене як «зв'язувати» та «об'єднувати» (Bergsmann 2001: 24). Відповідно, поняття «альянс» вказує на встановлення зв'язку між певними акторами для досягнення конкретних цілей. У політичній науці це поняття трактується доволі широко: під ним може розумітись і військове співробітництво між державами, і коаліція політичних партій чи громадських організацій, і економічна кооперація між приватними компаніями, і об'єднання осіб тощо.

Відсутність чіткого визначення альянсів спричинила невизначеність сфери дослідження, яка конфігурується на перетині соціології, політології та теорії міжнародних відносин – теорії організацій, політичних партійних коаліцій, теорії інтеграції та теорії розбудови суспільства, воєнних теорій інтервенцій, стримування тощо. Деякі автори вважають, що найкращим підходом до дослідження альянсів є їхнє сприйняття як коаліцій політичних партій, а деякі аргументують, що основним методом дослідження альянсів має бути соціологічна теорія коаліцій (Snyder 1991 : 122).

У межах теорії міжнародних відносин теорія альянсів перетинається із дослідженнями співробітництва та конфліктів, а також з дослідженнями з безпекової проблематики.

Є багато варіацій у тому, з яких позицій досліджувалися альянси та в якій якості, у тому числі як залежна чи як незалежна змінна, як причина чи як наслідок (наприклад: чи війна є наслідком дій альянсів, чи створення альянсів є наслідком війни).

У розвитку теорії альянсів прийнято виокремлювати два основні періоди: до 1991 р. – тобто під час «холодної війни»; та після 1991 р. – після її закінчення.

До 1991 р. – до дезінтеграції СРСР та завершення «холодної війни» – в теорії альянсів домінували постулати теорії політичного реалізму, оскільки альянси є одним із базових об'єктів дослідження в контексті «балансу влади» і «полярності»

(силової конфігурації влади). Серед основних праць того періоду, повністю або частково присвячених проблематиці альянсів, слід відзначити такі. Першими, в яких досліджувалися альянси, були праці Г. Моргентау «Політичні відносини між націями. Боротьба за владу і мир» (1948 р.), а також Дж. Ліски «Держави в альянсі: обмеження взаємозалежності» (1962, 1968 рр.) і Р. Розштейна «Альянси і малі держави» (1968 р.). У 1970-ті рр. альянси досліджувалися як системне явище – зокрема, у працях О. Холсті, Т. Хопманна і Дж. Саллівана «Єдність та дезінтеграція в міжнародних альянсах: порівняльні дослідження» (1973 р.) та П. МакГована і Р. Руда «Поведінка альянсів у системах балансу влади: застосування моделі Пуассона до Європи дев'ятнадцятого століття» (1975). Також слід відзначити працю К. Волтца «Теорія міжнародної політики» (1979 р.). У 1980-ті рр. основними були численні доробки С. Волта – передусім, «Природа альянсів» (1987 р.) а також Г. Снайдера «Безпекова дилема в політиці альянсів» (1984 р.), хоча його основне дослідження з цієї проблематики – «Політика альянсів» – було опубліковано у 1997 р.

Можна умовно виділити два основні напрямки, в межах яких розвивалась теорія альянсів до 1991 р.: теорія «балансу влади» та теорія «балансу загроз»; після «холодної війни» – з 1991 до 2006 рр. домінували теорії, які розвинулися на їхній основі. Х.Гьортнер вказує, що, якщо за часів «холодної війни» присвячені проблематиці альянсів наукові праці зосереджувалися на питаннях «чому держави створюють альянси?», «за яких обставин вони створюють альянси?», «якими є масштаби створених альянсів?», то після її закінчення основними питаннями стали такі: «чому альянси розпадаються?», «які обставини чи сили спонукають держави відмовлятися від встановлених безпекових зв'язків?», «чому окремі альянси не розпадаються, навіть коли зникають причини їхнього створення?» (Gaertner 2001: 2).

Серед теоретичних напрацювань, які розвивали положення теорії «балансу влади» К. Волтца, слід особливо виділити такі: «наступальний реалізм» (Дж. Міршаймер 2001), «збалансовування» (Р. Швеллер 2006), «дилема безпеки альянсу» (Г. Снайдер, 1997), «модель компромісу» і теорія ігор» (Дж. Морроу, 1991, А. Сміт, 1995), «модель уніполярності» (Б. Хансен 2000), «м'яке балансування» (Т. В. Пауль, 2004;

Р. А. Пейп, 2005) та «теорія констеляції» (Г. Моурітцен, А. Вівель 2005).

Теоретичні напрацювання, які розвивали тезу С. Волта про те, що формування альянсів стає наслідком існування певної загрози, дослідниця Кайса Йї Ное Оест з Копенгагенського університету (Данія) поділяє на три основні напрямки за характером загроз, які, за твердженням авторів, держави мають намір збалансувати при створенні альянсів: (1) зовнішні загрози (поміж них основними є праці П. Вейстман); (2) внутрішні загрози (в першу чергу, дослідження С. Р. Девіда, а також Е. Міллера і А. Торицина); (3) водночас зовнішні та внутрішні загрози (Дж. С. Леві і М. Барнетт) (Kajsa 2007).

У теорії міжнародних відносин поняття «альянсу» пов'язано, передусім, з питаннями безпеки й трактується як один з видів співробітництва у цій сфері (оскільки не всі види можуть бути визначені як альянси). В цілому визначення охоплює широке коло форм: від формально, тобто офіційно, інституціоналізованого – тобто власне військового захисного альянсу (наприклад, НАТО), формального та неінституціоналізованого (зокрема військових Багатонаціональних сил у Іраку з 2003 р.) до неформального неінституціоналізованого (на кшталт наявного впродовж тривалого часу між США та Ізраїлем, яке переважно має дипломатичний характер і не спрямоване проти конкретного спільного ворога) (Kajsa 2007: 12).

При цьому, попри значне поширення недержавних міжнародних акторів, термін «альянс» традиційно використовується для визначення об'єднання між державними акторами (суверенними державами).

Хоча більшість авторів відрізняє «альянси» від інших форм безпекового співробітництва, таких як «коаліції», «союзи», «об'єднання», між дослідниками немає єдності у визначенні самого поняття: одночасно існують як більш вузькі, так і більш широкі його тлумачення.

Дослідниця Кайса Йї Ное Оест вирізняє три основні характеристики, які враховують різні автори для визначення альянсів: (1) зобов'язання, які беруть за себе держави, (2) характер співробітництва та (3) його мета. Зобов'язання стосуються ступеня і форми співпраці. При цьому ступінь коливається від «близьких стосунків», які можуть включати як «добрі, гарні», так і «прохолодні» відносини, до інтенсивної, відвертої ворожості, а також визначається досягнутими

домовленостями: щодо взаємної оборони або простого надання консультації. Водночас за формою співпраці може бути формальною, неформальною, інституціоналізованою або «ad hoc», тобто для виконання конкретного тимчасового завдання. В історії існують приклади формальних альянсів між державами, відносини між якими були прохолодними або навіть відверто неприязними. Зобов'язання можуть бути взаємними або односторонніми. Мета співробітництва відбиває те, проти чого воно спрямовано – тобто чи воно безпосередньо зорієнтоване проти іншої держави або союзу держав (Kajsa 2007: 13). Характер співпраці стосується засобів, які використовуються у процесі взаємодії: військових, дипломатичних тощо.

Більш вузькі визначення альянсу зводяться до таких його характеристик, як: (1) формальність (тобто офіційність укладення і ратифікованість зобов'язань), (2) військовий характер (використання військової сили) та (3) чітке визначення мети як спрямованості проти іншої держави або іншого альянсу.

З цієї групи визначень найбільш визначним є сформульоване Г. Снайдером, який характеризує альянси як «формальні державні асоціації для застосування (або незастосування) за певних умов військової сили проти держав, які не є членами асоціації». В основі класифікації формальних альянсів Г. Снайдера покладені такі характеристики: (1) масштаби (кількість учасників); (2) односторонність, двосторонність або багатосторонність зобов'язань; (3) рівність або нерівність учасників; (4) мета; (5) межі зобов'язань; (6) типи зобов'язань; та (7) тривалість (Snyder 1997: 12-16). Відтак він відрізняє альянси від угруповань: оскільки останні можуть охоплювати ширші сфери міждержавних відносин або не бути формалізованими у письмових документах, в той час як у випадку перших зобов'язання можуть бути розраховані на більш тривалий період.

Такі вузькі визначення, хоча й чітко визначають об'єкти для дослідження, значно обмежують їхню кількість, оскільки, через те, що не охоплюють неформальні альянси, призводять до виключення зі сфери дослідження більшу частину зовнішніх відносин держави, в яких вона діє за допомогою таких об'єднань. При цьому виокремлення лише формальних (офіційно оформлених) альянсів значно спрощує реальну картину діяльності альянсів у цілому, оскільки виключає з неї величезну

кількість фактичних, хоча й неформальних об'єднань (наприклад, вочевидь існує альянс між США та Ізраїлем, хоча цими державами не укладалося жодних відповідних договорів (Bennett 1997).

За твердженням С. Волта, зміни, які стосуються зобов'язань сторін, що відбуваються з часом, більше проявляються у змінах у їхній поведінці, ніж у письмових документах. Він наполягає, що укладення договору може навіть розцінюватися більшою мірою як ознака зростання напруження між сторонами, ніж як символ розширення зобов'язань (Walt 1987: 12). Наприклад, Договір про дружбу між СРСР та Єгиптом був підписаний лише у 1971 р., хоча до того впродовж декількох років ці держави тісно співпрацювали у сфері безпеки.

Внаслідок змін, які відбулися в міжнародних відносинах після «холодної війни», у тому числі, через зростання співробітництва між різними альянсами, вузькі визначення не дозволяють в повному обсязі охарактеризувати ситуацію щодо альянсів.

Більш загальні ширші визначення альянсів не настільки як вузькі акцентують на їхній формальності (офіційному письмовому укладенні). Серед визначень цієї умовної групи найбільш поширеним є розроблене С. Волтом, за яким альянси, як і угруповання є «формальною або неформальною домовленістю стосовно співробітництва у сфері безпеки між двома або більшою кількістю суверенних держав» (Walt 1987: 12).

Інше загальне визначення належить К. Волтцу, яке він наводить у своїй праці «Теорія міжнародної політики». Він не окреслює обсяг зобов'язань, але відзначає, що за характером це є співробітництво у сфері безпеки, і акцентує, що його метою є протистояння іншим державам. За його твердженням, альянси створюються державами, окремі – не всі – інтереси яких збігаються. На думку К. Волтца таким «спільним інтересом зазвичай є негативний: страх перед іншими державами. Відмінності виникають, коли на порядку денному постають позитивні інтереси» (Waltz 1979: 166). Тому стратегії альянсів завжди є результатом досягнення компромісу, оскільки інтереси союзників та уявлення про способи їх досягнення ніколи не є ідентичними.

За більш широкими визначеннями альянси за характером зобов'язань можуть бути як формальними, так і неформальними; може не бути чітко визначено, проти кого саме спрямована їхня діяльність; характер співпраці визначається як безпековий, отже,

може не обмежуватись військовим співробітництвом.

Д. Сінгер і М. Смолл (Singer and Small 1966) розробили типологію альянсів відповідно до зобов'язань, які беруть на себе їхні члени: взаємного захисту (оборони) або лише надання консультацій. Вони виділяють три типи альянсів: (1) нейтральні або ненаступальні пакти – коли сторони узгоджують, що залишатимуться нейтральними (утримуватимуться від воєнних дій) у разі атаки на одну з них; (2) союзи – передбачають проведення консультацій та співробітництво у воєнній ситуації; (3) стримувальні, оборонні пакти та оборонні договори – коли сторони укладають зобов'язання вступати у війну (застосовувати військову силу) на боці тієї з них, на котру здійснено військовий напад не-членом пакту. Альянси останнього типу (оборонні об'єднання) в більшому ступені передбачають зобов'язання щодо участі у воєнних діях, ніж альянси перших двох типів. Наведена типологія досі залишається актуальною, проте деякі інші автори вважають, що вона потребує корегування.

Так, Г. Снайдер розрізняє «ненаступальний» та «нейтральний» пакти, характеризуючи перший як домовленість між учасниками про взаємний ненапад, а другий – неучасть у конфлікті з іншими державами (не членами пакту); також в категорії «оборонний пакт» розглядає як власне «оборонний», так і «наступальний» пакти (Snyder 1997: 12).

У свою чергу Кайса Йї Ное Оест вводить «наступальний» пакт як окремий тип альянсів, визначаючи їх як такі, які укладаються з метою здійснення військової інтервенції, однак не передбачають зобов'язань з взаємної оборони (Kajsa 2007: 17), що звужує зобов'язання союзників порівняно з властивими оборонним пактам. На її думку, це є особливо вагомим в умовах, які склалися після закінчення «холодної війни», коли збільшилось використання міжнародних «ad hoc» коаліцій для здійснення воєнних інтервенцій. Всі наведені типи відповідають поняттю «альянс» у його широкому визначенні; однак якщо вживати це поняття у вузькому значенні – зокрема, у трактуванні Г. Снайдера, тоді альянсами вважатимуться лише «наступальні» та «оборонні» пакти.

Крім того, у широкому значенні внутрішнє (по відношенню до альянсів) співробітництво у формі «ad hoc» коаліцій може відбуватися у випадках всіх типів альянсів,

оскільки коаліції розглядаються як підтип альянсів.

Деякі автори порівнюють характер відносин між членами альянсу зі шлюбом: зокрема, Дж. Міршаймер характеризує альянси як тимчасові шлюбні угоди, оскільки сьогоденні союзники завтра можуть перетворитись на ворогів – та навпаки (Mearsheimer 2001: 33). Кайса Йї Ное Оест, розвиваючи згадану думку Дж. Міршаймера, співвідносить конкретні стани форми відносин між партнерами по альянсах зі станами шлюбних відносин, вирізняючи такі: 1) ворогування – відносини між ворогами або, наприклад, колишніми коханцями; 2) нормалізація відносин/ нейтральний пакт/стримування – знайомство, початок спілкування; 3) не-наступальний пакт – дружба; 4) формальні та неформальні зустрічі – флірт, початок зближення; 5) неформальне спорадичне співробітництво – побачення; 6) союз/формальне та екстенсивне співробітництво – заручини; 7) оборонний альянс – шлюб (Kajsa 2007: 19).

Мотивація акторів, які приймають рішення про участь в альянсах, досліджується в межах таких теорій міжнародних відносин: класичної теорії «балансу влади» політичного реалізму (Г. Моргентау), теорії «балансу сил» (К. Волтц) та «балансу загроз» (С. Волт) неореалізму, демократичного миру та ідеології (М. Хаас, Д. Джиблер та інші), теорії ігор, теорії раціонального вибору (Дж. Морро, А. Сміт), інтересів (Р. Швеллер), конструктивізму (С. Хантінгтон, О. Вендт, О. Вейвер, Б. Бузан та інші), теорії гегемонійної стабільності (Ч. Купчан), великої стратегії (Б. Посен), економічних стимулів (Е. Лонг, Е. Менсфілд, К. Паверс та інші), структурного лібералізму, моделі суспільного блага (Т. Сендлер), економічної теорії суспільного блага, етнічності (Д. Дейвіс, В. Мур), культурної ідентичності (Е. Рінгмар) тощо.

Концепт альянсів займає центральне місце в теорії міжнародних відносин. Однією з головних причин цього є те, що альянси можуть розглядатися як видимі індикатори зобов'язань між державами (Bennett 1997: 846). За умов зростання взаємозалежності світу навіть найпотужніші держави вимушені частіше створювати альянси. Отже, останні поступово стають основною формою міжнародного співробітництва. Вони все більше асоціюються з виникненням, запобіганням, поширенням та наслідками воєн і конфліктів. Здійснення

розважливої зовнішньої політики держави з метою гарантування її безпеки вимагає всестороннього розуміння природи співпраці і конфліктності у взаєминах між державами. Тому завдання із розширення і поглиблення знань щодо особливостей утворення і функціонування альянсів та поведінки їхніх учасників у процесі відносин між ними стає нагальним.

ЛІТЕРАТУРА

Bergsmann, Stefan. 2001. "The Concept of Military Alliance". In: Erich Reiter· Heinz Gartner (Editors). *Small States and Alliances*. Springer-Verlag Heidelberg: 20–31. URL: http://www.bildungundberuf.atwww.bundesheer.at/pdf_pool/publikationen/05_small_states_04.pdf (дата звернення 19.11.2018)

Snyder, Glenn H. 1991. "Alliances, balance, and stability". *International Organization*. 45(01): 121-142. URL: https://www.jstor.org/stable/2706698?seq=1#page_scan_tab_contents (дата звернення 10.11.2018)

Gaertner, Heinz. 2001. "Small States and Alliances". In: Reiter, Erich, Gärtner, Heinz (Eds.). *Small States and Alliances*. Physica-Verlag Heidelberg: 1-11. URL: http://www.hgm-wien.at/pdf_pool/publikationen/05_small_states_01.pdf (дата звернення 1.11.2018)

Kajsa Ji Noe Oest, 2007. *The End of Alliance Theory? A Literature Review of Realist Alliance Theory*. Institut for Statskundskab, Københavns Universitet, Arbejdsrapport. URL: http://polsci.ku.dk/arbejdsrapporter/2007/ap_2007_03.pdf (дата звернення 15.11.2018)

Snyder, Glenn H. 1997. *Alliance Politics*, Ithaca. New York: Cornell University Press.

Bennett, D. Scott. 1997. "Testing Alternative Models of Alliance Duration, 1816-1984". *American Journal of Political Science* 41(3): 846-878. URL: https://www.jstor.org/stable/2111677?seq=1#page_scan_tab_contents (дата звернення 19.10.2018)

Walt, Stephen. 1987. "The Origins of Alliances". Ithaca: Cornell University Press.

Waltz, Kenneth. 1979. *Theory of International Politics*. New York: Random House. URL: <http://ru.scribd.com/doc/40007016/Kenneth-Waltz-Theory-of-International-Politics> (дата звернення 15.10.2018)

Singer, J. David and Small, Melvin. 1966. "Formal Alliances, 1815-1939: A Quantitative Description". *Journal of Peace Research* 3(1): 1–32. URL: http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/68798/10.1177_002234336600300101.pdf?sequence=2 (дата звернення 19.10.2018)

Mearsheimer, John J. 2001. "The Tragedy of Great Power politics". New York: W.W. Norton. URL: <https://samuelbhfauredotcom.files.wordpress.com/2015/10/s2-mearsheimer-2001.pdf> (дата звернення 23.11.2018)